

УДК 592:504.054

АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА МЕЗОФАУНУ НІКОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В. В. Болгарін

Нікопольський інститут Запорізького національного університету, Нікополь, Україна

ANTHROPOGENIC INFLUENCE ON MESOFAUNA IN NIKOPOL' DISTRICT OF DNIPROPETROVS'K PROVINCE

V. V. Bolgarin

Nikopol' Institute of Zaporizhzhya National University, Nikopol', Ukraine

В умовах міста Нікополь, району та узбережжя Каховського водосховища зменшується кількість видів підстилкової мезофауни, у той час, як видове різноманіття інших розмірних груп (нанофауна та мікрофауна) залишається без істотних змін.

В основу методів досліджень мезофауни цієї території покладені збори безхребетних, проведені в липні–серпні 2009 року в Нікополі та Нікопольському районі Дніпропетровської області. Обстежено 10 степових екосистем різного ступеня трансформації (зволоження ґрунту, ступеня деградації підстилкового горизонту, механічного складу ґрунту, ступеня засміченості, виотпугування худобою). Для кожної пробної площі проведено геоботанічний опис за стандартною методикою. Безхребетних збирали пастками Барбера з 20 % розчином кухонної солі.

Антропогенний вплив в умовах Нікопольського району найбільше позначається на населенні підстилки, яка засмічується пластиковими виробами, паливно-мастильними матеріалами викидами підприємств металургійного комплексу тощо. Мезофауна та безхребетних узагалі знищують безпосередньо в місцях їх існування. Справу довершують комунальні служби та місцеве населення. Вони згортають останні залишки торішнього листя, під яким живе декілька десятків корисних видів безхребетних тварин і яке є джерелом поповнення ґрунтового гумусу. Це призводить до знищення 10–50 % (за різними оцінками) чисельності окремих таксономічних груп. Але найчастіше такий екологічний вандалізм завершується спалюванням зібраного підстилкового біогеогоризонту, під час якого у повітря потрапляють десятки видів стійких органічних забруднювачів. Вони не тільки десятки років зберігаються у навколишньому середовищі, руйнуючи природні механізми рівноваги, знищуючи природні популяції зоофагів, які найбільшою мірою накопичують у своєму організмі ці токсини, а й викликають виникнення онкологічних захворювань людини, розлад імунітету, нервової діяльності тощо.

У Каховському водосховищі планктонні угруповання продовжують процеси скорочення та спрощення видової структури, але чисельність, біомаса водоростей та безхребетних зростає. У жовтні 2008 р. спостерігався масовий розвиток водоростей (початкова стадія "цвітіння" води). Сезонна динаміка розвитку зоопланктону була порушена. Домінантною групою практично в усіх створах і впродовж усіх сезонів були коловертки. Восени зоопланктон у пробах майже відсутній або інколи зустрічаються поодинокі організми. Загалом стан планктоценозів вказує на III клас якості (помірне забруднення вод).

Усі ці забруднення спричиняють підприємства, розташовані на узбережжі Каховського водосховища. Це такі небезпечні екологічні об'єкти, як: ВАТ "Нікопольський Південнотрубний завод" м. Нікополь (виробництво труб і товарів широкого вжитку), ЗАО "Юті СТ" м. Нікополь (виробництво труб і товарів широкого вжитку), ВАТ "Нікопольський Південнотрубний завод", м. Нікополь (виробництво труб), ВАТ "Нікопольський завод феросплавів", м. Нікополь (виробництво феросплавів), Нікопольське комунальне підприємство "Західне", м. Нікополь (очищення госппобутових і промислових стічних вод м. Нікополь), Запорізька тепла електростанція, м. Енергодар (виробництво електроенергії), Запорізька атомна електростанція, м. Енергодар (виробництво електроенергії).

У цілому підстилкову мезофауна обстежених степових ділянок, штучних лісових насаджень і агроценозів можна охарактеризувати як надзвичайно збіднену, домінують "рудеральні види", на більшості ділянок зареєстровано по 20–50 видів безхребетних тварин.

При дослідженні регіону знайдені рідкісні для степової зони України види безхребетних тварин: *Laemostenus terricola* (Herbst, 1783), *Ophonus obscurus* Fabricius, 1792 та, особливо, вид підроду *Carterus* (s. str.), який раніше був зареєстрований в Україні лише на території Криму. Знаходження цих тварин свідчить про зміни клімату, розширення на північ ареалів окремих видів тварин.

Таким чином, антропогенне навантаження в Нікопольському регіоні призводить до негативних наслідків для місцевої фауни та людини.